Mátrai Erik

SCREEN

Screen
fény és füst installáció
MDF lap, led, füstgép
140 x 276 x 12 cm
2022

René Magritte 1934-ben festett egy képet, amelyen a képkeretben semmi más nem látszik, mint egy nyerstégla fal, a „kép” pedig lambériával dekorált belső térben, talán egy szobában helyezkedik el. Ahogy a belga festő *Az emberi lét* című, táj és festett táj feszültségét kijátszó variációin, a festmény az ábrázolás, a leképezés, a kép terének viszonylatában létrehozott kint és bent legelemibb kérdéseit, az eredeti és a másolat alapvető problémáit veti fel, miközben éppolyan meghökkentő és kizökkentő, mint egy buddhista koan. Most, Erik legújabb fényinstallációja előtt/mögött állva távoli asszociációnak tűnik a protokonceptuális művészet klasszikusát idézni. Mégis nehezemre esik elszakadni attól, hogy Erik mostani, lakonikus és a szó szoros értelmében gomolygóan sűrű munkája legalább annyira szól az ő festő-létéről is a színelmélet empirikus és fényinstallációkba való átültethetőségének kutatásán túl is, mint a luminokinetika tértranszformáló és téralkotó problémáiról és lehetőségeiről, amelyekkel Erik az utóbbi években elkötelezte magát. Egy négyszögletes keret a nyugati művészetben immár hatszáz éve finestra aperta, a Leon Battista Alberti a művészt és a tudóst összekötő, festészetről írt kézikönyvében megfogalmazo tt gondolat és elv nevében, amely vagy egyetértést, vagy nagyfokú ellenállást váltott ki a művészettel elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt foglalkozók körében a 15. század óta eltelt időben. A hasonlat szerint a kép ablak a világra, amely immár nem a képen megjelenített „szent” földi dimenzióban való jelenlétét biztosítja és tárja fel, hanem a valóság imitációja tölti ki. Ennek szüksége van keretekre, hogy elválassza a megjelenített és a szélesebb teret egymástól. Az ablakhasonlatból fakadó művészetelméleti és fenomenológiai bonyodalmak évszázadokon át megtermékenyítőnek bizonyultak mind pro, mind kontra, és a klasszifikáció kényszerével állandóan küzdő művészettörténet ennek számos példáját fel tudja mutatni csak a 20. századból Malevicstól vagy Magritte emlegetett

paradoxonjaitól Lucio Fontana hasított vásznaiig, az alakított vászon tendenciákig, de ide rendelhetőek Yves Klein keleti filozófia által meghatározott „üresség mint műalkotás”-elképzelései is. Mátrai Erik új, minimális eszközöket használó fényinstallációja ebben az értelemben szól saját festő-létéről is. A művészt 2019 óta foglalkoztató fényből épített és látszólag a semmi, azaz légnemű anyag, valójában víz mikrocseppek segítségével láthatóvá tett sík a képkereten belül látvánnyá, képpé válva folytatja a fent említett, évszázados diskurzust teremtett térről, ábrázolásról és valóságról, ürességről, sőt, szakrális vagy metafizikai dimenziókról. Ezúttal nem külső térben létrehozva vagy azt átalakítva, percepciónkat kívülről összezavarva születik a fényből épített installáció, hanem egy elkülönített térben, amely ugyan a szélesvásznú kép arányait használva rájátszik a megképződő látványosság-jellegre, de mégis ablakot nyit egy másik dimenzióra, ahol a képbe nézve, elmerülve benne, csak magunk lehetünk.
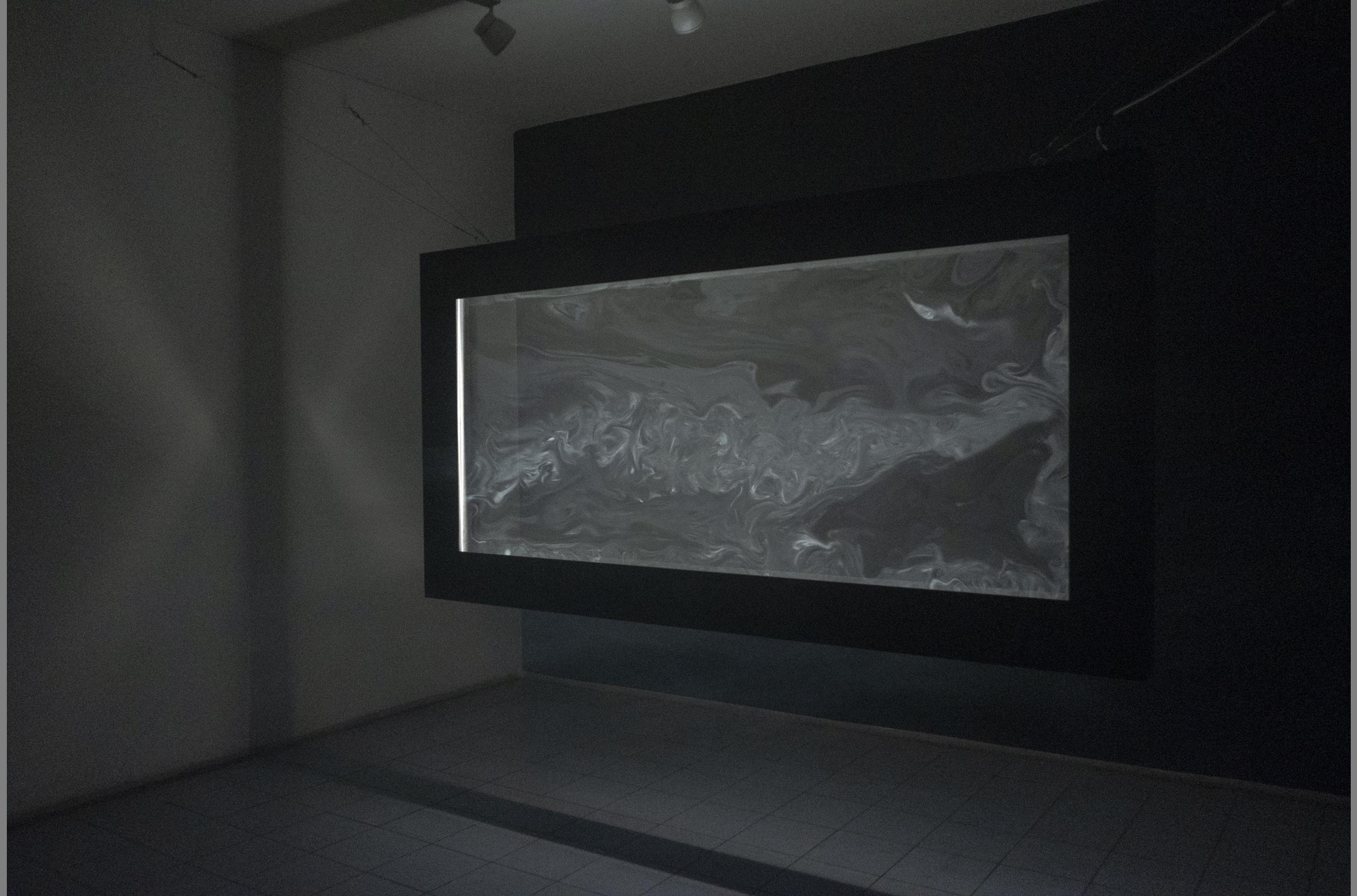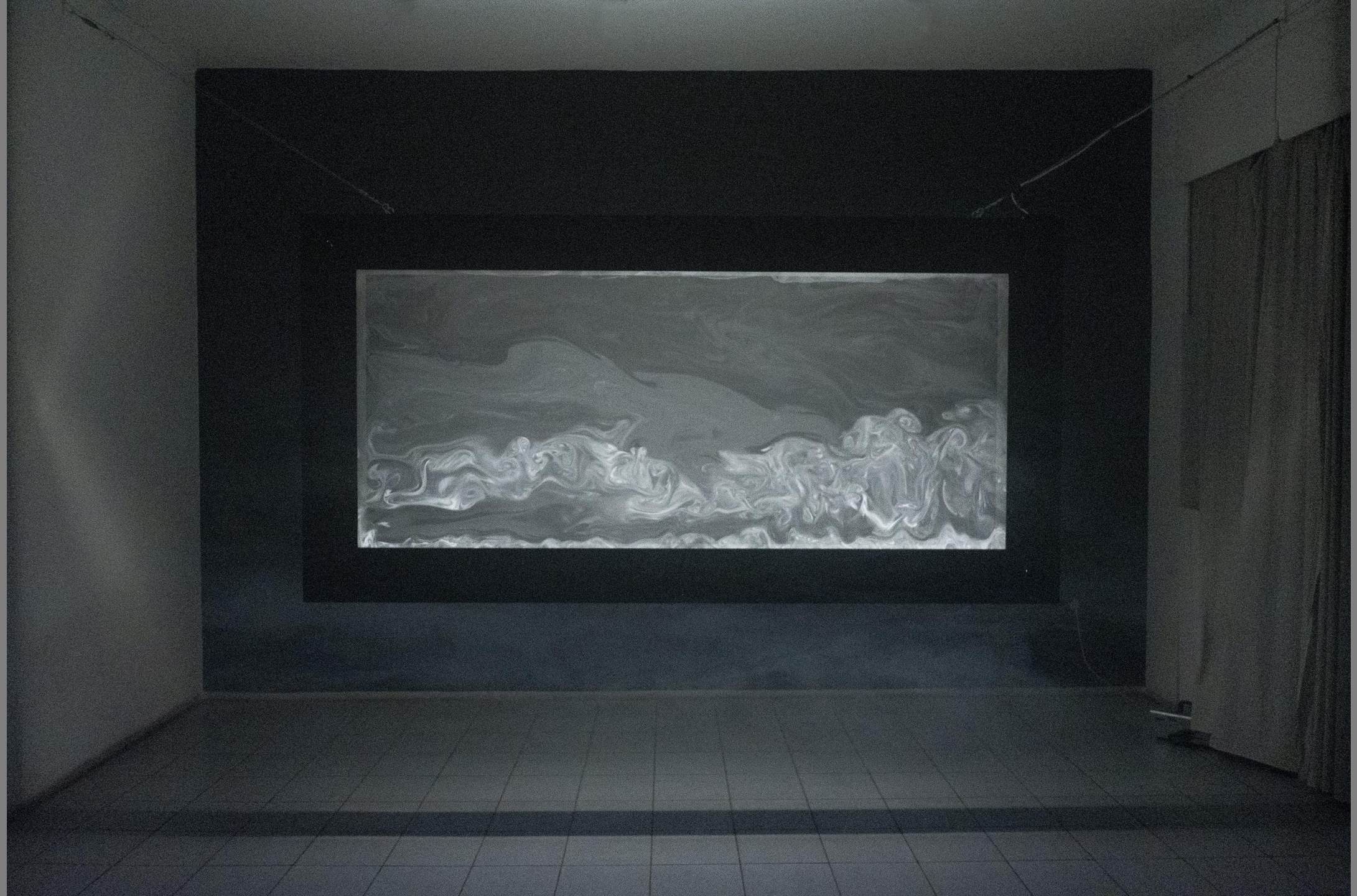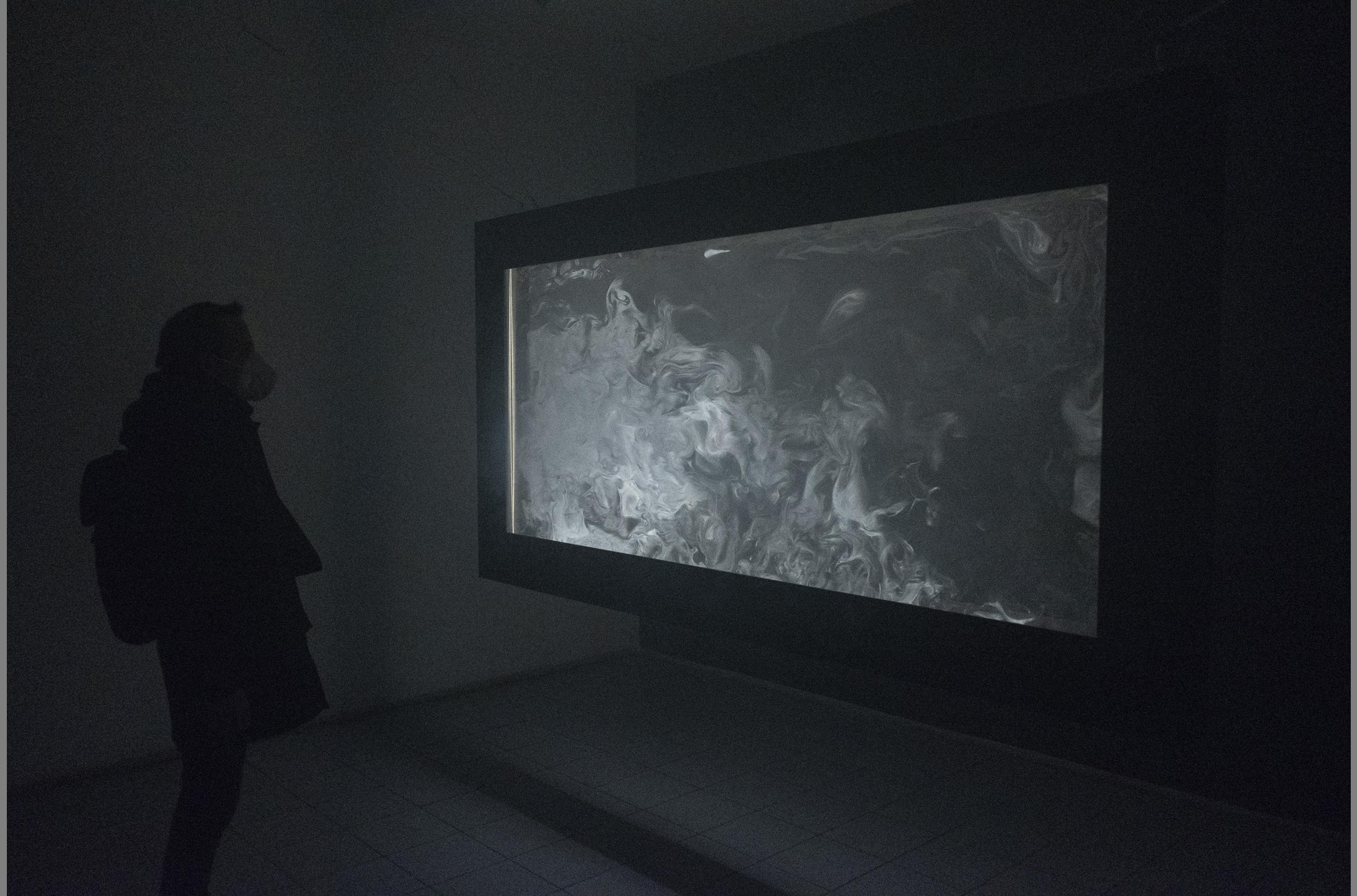
Balázs Kata megnyitó szövege